

Małgorzata Byrska

Wpływ przesłanek ekonomicznych na zakres odpowiedzialności prewencyjnej przedsiębiorstwa górniczego

---

Prawne Problemy Górnictwa 3, 75-83

1979

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wpływ przesłanek ekonomicznych na zakres odpowiedzialności prewencyjnej przedsiębiorstwa górniczego*

Małgorzata Byrska

1. W ostatnim okresie wzrosło zainteresowanie nauki środkami mającymi na celu zapobieganie szkodom¹. Trafnie podnosi się w literaturze, że szkodę należy zawsze uznawać za zjawisko patologiczne, zaś jej kompensata nie usuwa uszczerbku, jakiego doznaje majątek narodowy. Nabiera zatem coraz większego znaczenia prewencja, za pomocą której można by zapobiegać powstawaniu szkód².

Nie zawsze będzie to jednak możliwe i to nie tylko dlatego, że aktualny stan nauki i techniki na to nie pozwala, lecz głównie dlatego, że do osiągnięcia określonych celów trzeba dopuścić działania, których ujemnym skutkiem nie zapobiegamy ze względów ekonomicznych.

Z sytuacją taką będziemy mieli do czynienia m.in. w przypadku prowadzenia działalności eksploatacyjnej przez przedsiębiorstwo górnicze. Powstaje zatem pytanie, czy istnieje i jak daleko sięga obowiązek zapobiegania szkodzie, która może powstać w wyniku prowadzenia ro-

* Artykuł ma charakter dyskusyjny. Autorka nie uwzględniła bowiem różnic, jakie wynikają z faktu, że przepisy o filarach ochronnych nie zostały włączone do przepisów regulujących ochronę terenów górniczych. Szerzej na ten temat A. Agopszowicz: *Obowiązki przedsiębiorstwa górniczego w zakresie zapobiegania szkodom*, „Palestra” 1979, nr 1 (przyp. red.).

¹ Por. A. Agopszowicz: *Roszczenie o odwrócenie grożącego niebezpieczeństwa*, PiP 1973, nr 3, s. 81; tenże: *Cywilnoprawne środki ochrony biologicznego środowiska człowieka*, [w:] *Wybrane zagadnienia biologiczno-prawnej ochrony i kształtowania środowiska*, Katowice 1975, s. 52 i nn.; tenże: *Obowiązek zapobieżenia szkodzie górniczej*, „Palestra” 1976, nr 7, s. 15 i nn.; B. Lewaszkiewicz-Petrykowska: *Roszczenie o zapobieżenie szkodzie*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 1974, t. XIII, s. 48 i nn.

² Por. A. Agopszowicz: *Obowiązek zapobieżenia szkodzie (podstawa i zakres)*, Warszawa 1978.

bót górniczych oraz w jakiej relacji do tego obowiązku pozostaje problem przyczynowości. Tymi dwoma zagadnieniami pragnę się zająć w niniejszym artykule³.

2. Z natury rzeczy prewencja staje się możliwa tylko wtedy, gdy wystąpienie szkody można przewidzieć. Założenie to spełnia się zazwyczaj w wypadkach, które określamy mianem szkód górniczych. Dzięki bowiem naukom technicznym i przyrodniczym możemy ze stosunkowo znaczną dokładnością i odpowiednim wyprzedzeniem przewidzieć skutki robót górniczych.

Przyczyną powstania szkody górniczej jest suma warunków koniecznych i wystarczających do jej pojawienia się. Charakterystykę i zakres tych warunków zawierają naukowe teorie wpływu eksploatacji na powierzchnię, podające ilościowe związki pomiędzy tymi warunkami z mierzalnymi ich następstwami. Do pełnego prześledzenia przyczynowych zależności danego zdarzenia może być konieczne wykorzystanie kolejno kilku teorii z różnych dziedzin, np: mechaniki górotworu, mechaniki budowli czy wytrzymałości materiałów. Wyniki jednej teorii stanowią etap wyjściowy do zastosowania następnej. Roboty górnicze są jednym z warunków koniecznych pojawienia się szkody. Teorie te, jakkolwiek zwane teoriami wpływu robót górniczych na powierzchnię terenu, uwzględniają również inne warunki konieczne do pojawienia się szkody, takie jak własności fizykochemiczne i strukturalne górotworu. Należałoby podkreślić, że teorie wpływu stanowią pierwszy i zarazem zasadniczy etap w określeniu badanego związku przyczynowego⁴.

Na ogół przyjmuje się, iż zasadniczą rolę przy ocenie całokształtu wpływów robót górniczych na górotwór i powierzchnię terenu odgrywają trzy elementy:

1) parametry eksploatacyjne (charakteryzujące roboty górnicze i górotwór);

³ Wymienione zagadnienia są jednymi z wielu kontrowersyjnych problemów takich m.in., jak: przedmiotowy zakres ochrony prewencyjnej, charakter roszczenia przysługującego podmiotowi zagrożonemu zachowaniem się przedsiębiorstwa górniczego, por. A. Agopszowicz: *Obowiązek przedsiębiorstwa górniczego w zakresie zapobiegania szkodom innym niż górnicze*, [w:] *Problemy prawne górnictwa*, pod red. A. Agopszowicza, t. 3, Katowice 1979.

⁴ M. Borecki, M. Chudek: *Mechanika górotworu*, Katowice 1972, s. 206 i nn.; A. Sałustowicz: *Zarys mechaniki górotworu*, Katowice 1968, s. 105—109; T. Kochmański: *Porównanie dokładności trzech metod obliczania według teorii S. G. Awierszyna, teorii W. Budryka—S. Knothe i teorii T. Kochmańskiego*, [w:] *Prace Głównego Instytutu Górnictwa. Seria A. Komunikat nr 289*, Katowice 1962, s. 2 i nn.; W. Janusz: *Sposoby obliczania deformacji powierzchni i górotworu w teorii S. Knothe*, [w:] *Geodezja*, Kraków 1974, nr 17, s. 5 i nn.; S. Knothe, J. Litwiniszyn: *Ośrodek stochastyczny i badanie modelowe*, „Archiwum Górnictwa” 1974, z. 4, s. 333 i nn.

2) naukowe teorie wpływu jako modele idealizujące zjawiska rzeczywiste;

3) wskaźniki deformacji terenu jako wielkości wynikowe z połączenia punktów 1 i 2.

Przyczynę charakteryzuje zbiór parametrów eksploatacyjnych. Skutki prowadzenia robót górniczych są określane z teorii wpływów. W wyniku stosowania tych teorii otrzymuje się skutek w postaci zbioru wielkości charakteryzujących deformację powierzchni. Te wielkości liczbowe zwane są wskaźnikami deformacji. Należą do nich największe nachylenie, największe obniżenie, największe względne przesunięcie poziome i największa krzywizna terenu. Każdy wskaźnik deformacji jest funkcją kilku lub wszystkich parametrów eksploatacyjnych. Funkcje te dla danego wskaźnika zmieniają postać zależnie od teorii wpływu, dając w wyniku różne wartości tego wskaźnika. Zależności funkcjonalne przekształcające zbiór parametrów eksploatacyjnych w zbiór wskaźników deformacji tworzą naukowe teorie wpływów, będące modelami idealizującymi zjawiska rzeczywiste. Teorie te są coraz częściej teoriami wykorzystującymi modele statystyczne, a współczynniki eksploatacyjne są coraz częściej funkcjami innych współczynników, a nie wartościami stałymi⁵.

Metodyka opracowań w zakresie problematyki szkód wyrządzonych robotami górniczymi jest zatem taka sama w przypadku przewidywania odkształceń terenu, jak i w przypadku weryfikacji przyjętych wskaźników już po wystąpieniu szkody. W obu wariantach wykorzystuje do opisu skomplikowanych zjawisk mechaniki górotworu pojęcia rachunku prawdopodobieństwa i statystyki matematycznej, co pozwala nie tylko odtworzyć zaszłe w górotworze zjawiska, ale również podawać prognozy deformacji terenu na przyszłość⁶.

Przy ustaleniu zakresu odpowiedzialności kompensacyjnej i prewencyjnej ocena związku przyczynowego będzie zatem taka sama, oparta na prawach statystycznych dających jedynie przybliżony, prawdopodobny przebieg zdarzeń.

3. Na przedsiębiorstwie górniczym ciąży obowiązek zapobiegania szkodom wyrządzanym robotami górniczymi, co wyraźnie wynika z wie-

⁵ J. Litwiniszyn: *Przemieszczenie górotworu w świetle teorii prawdopodobieństwa*, „Archiwum Górnictwa” 1954, z. 4, s. 447 i nn.; tenże: *Zastosowanie równań procesów stochastycznych do mechaniki górotworu*, „Archiwum Górnictwa” 1965, z. 3, s. 249 i nn.; S. Knothe, J. Litwiniszyn: *Ośrodek stochastyczny...*, s. 339 i nn.

⁶ W. Janusz: *Sposoby obliczenia...*, s. 9 i nn.; B. Skinderowicz: *Metodyka pomiarów geodezyjnych dla określenia kształtu dynamicznych niecek osiadania*, „Ochrona Terenów Górniczych 1975, nr 33, s. 34; S. Szpetkowski: *Pomiary deformacji na terenach eksploatacji górniczej*, Katowice 1968, s. 55 i nn.

lu przepisów znowelizowanej ustawy o prawie górnictwie⁷. Zgodnie bowiem z art. 50 pr. górn. przepisy regulujące odpowiedzialność za szkody górnicze winny być odpowiednio stosowane do działalności mającej na celu zapobieganie szkodom. Obowiązek ochrony terenu górnictwa obciąża przedsiębiorstwo górnicze prowadzące eksploatację złoża kopaliny w granicach obszaru górnictwa położonego w tym terenie (art. 51). Ochrona terenów górniczych polega na zapobieganiu powstaniu szkód w środowisku przez stosowanie w terminie technicznie możliwym i gospodarczo uzasadnionym odpowiedniej profilaktyki (art. 50 ust. 3 pkt 1). Ponadto eksploatacja złoża kopaliny powinna być prowadzona w sposób gospodarczo uzasadniony, ograniczający możliwość powodowania szkód górniczych (art. 94 ust. 1). Z kolei przepis art. 99 ust. 1 stanowi, iż plan ruchu zakładu górnictwa powinien m.in. zapewniać ochronę budowli, urządzeń i wyrobisk sąsiednich zakładów górniczych, ochronę złóż kopaliny, wód powierzchniowych i podziemnych oraz ochronę powierzchni w zakresie uzasadnionym interesem społecznym (pkt. 4 do 7)⁸.

W świetle tych przepisów wydaje się zatem uzasadnione twierdzenie, że na przedsiębiorstwie górnictwie ciąży obowiązek zapobiegania szkodom. Chodzi tylko o to, jak daleko on sięga.

Ażeby rozstrzygnąć prawidłowo postawione zagadnienie, trzeba mieć na względzie to, że przedsiębiorstwu górnictwu przysługują uprawnienia o określonej funkcji. Ich społeczno-gospodarcze przeznaczenie polega na wykonywaniu postanowień narodowych planów gospodarczych (por. art. 93 pr. górn.) w zakresie wydobywania kopaliny ze złoża w granicach określonego obszaru górnictwa. Wykonywanie zatem przysługującego przedsiębiorstwu górnictwu uprawnienia do wydobywania kopaliny⁹ nie może być uniemożliwione przez spełnienie obowiązku zapobiegania szkodom¹⁰.

Dotychczasowe wywody pozwalają na stwierdzenie, że na przedsiębiorstwie górnictwie ciąży obowiązek zapobiegania szkodom, a odpowiadające temu obowiązkowi roszczenia nie mogą w zasadzie prowadzić do zaniechania wykonywania prawa podmiotowego przysługującego te-

⁷ Ustawa z 26 listopada 1977 r. o zmianie prawa górnictwa, Dz.U. nr 35, poz. 151 (tekst jednolity Dz.U. 1978, nr 4, poz. 12).

⁸ Można podnieść wątpliwość, czy wszystkie wymienione w tym przepisie dobra dadzą się podciągnąć pod pojęcie nieruchomości lub urządzeń wymienionych w art. 53 ust. 1 pr. górn.

⁹ Por. A. Agopszowicz: *Odpowiedzialność za szkody wyrządzone robotami górnictwem*, Warszawa 1964, s. 74 i nn.

¹⁰ Reguła ta funkcjonuje tylko w sytuacji, w której przedsiębiorstwo górnicze działa w granicach swoich uprawnień (prawa podmiotowego). Brak tych uprawnień albo ich naruszenie powoduje odwrócenie wspomnianej reguły w postaci konieczności zapobieżenia każdej w zasadzie szkodzi.

mu przedsiębiorstwu; jest to zależność charakterystyczna dla reżymu odpowiedzialności związanej z wykonywaniem uprawnień. Powstaje za tem trudna do rozwiązania antynomia.

Wydaje się, że instrumentem mającym na celu przeprowadzenie linii demarkacyjnej pomiędzy obowiązkiem prewencji a obowiązkiem realizacji przysługującego przedsiębiorstwu górniczemu prawa podmiotowego do wydobywania kopaliny powinien być program ochrony terenów górniczych. Zgodnie z art. 52 ust 1 program ten podlega uzgodnieniu z właściwym terenowym organem administracji państwowej stopnia wojewódzkiego i z właściwym okręgowym urzędem górnicznym. Szczegółowo sprawą zasad sporządzania programu, trybu zatwierdzania oraz zmian programu ochrony terenów górniczych zajmuje się zarządzenie Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego¹¹. Zarządzenie to nie rozstrzyga jednak, w jaki sposób należy ustalić granicę pomiędzy dozwoloną realizacją prawa podmiotowego z naruszeniem obowiązku prewencji nałożonego na przedsiębiorstwo górniczne.

4. W dotychczasowej praktyce przy projektowaniu eksploatacji górniczej stosowano, przynajmniej w założeniu, jedno podstawowe kryterium minimalizację szkód górniczych, czyli preferowano uprawnienia użytkowników obiektów na powierzchni. Sprowadzało się to do prostego schematu postępowania. Na terenie objętym planowaną eksploatacją górnica przeprowadzano ścisłą ewidencję obiektów, klasyfikując je do poszczególnych kategorii ochrony. Powstający projekt eksploatacji, wykorzystując znane teorie wpływu eksploatacji na powierzchnię i uwzględniając ograniczenia, określał najbardziej ekonomiczny system wydobywania. Ponieważ warunek niepowodowania szkód na powierzchni stał przeważnie w sprzeczności z warunkami ekonomii wydobywania, najbardziej ekonomiczny sposób eksploatacji, spełniający żądane ograniczenia, otrzymywano biorąc pod uwagę graniczne wartości wskaźników deformacji dla danej kategorii ochrony. Ujednolicając kategorię poszczególnych budynków, można do jednej, wspólnej kategorii ochrony zakwalifikować np. całe osiedle mieszkaniowe. Biorąc pod uwagę fakt, że wszystkie znane teorie wpływu określają tylko najbardziej prawdopodobne wartości wskaźników deformacji, można powiedzieć, że prawdopodobieństwo pojawienia się szkód górniczych przy takiej eksploatacji jest duże¹². Ten fakt ugruntował opinię, że pewnej wielkości szkody są nieodzownym skutkiem prowadzenia robót górniczych.

¹¹ Zarządzenie Prezesa Wyższego Urzędu Górniczego z 3 maja 1978 r. w sprawie zasad sporządzania i trybu zatwierdzania oraz zmian programu ochrony terenów górniczych (MP nr 17, poz. 60).

¹² W. Krawczyk: *Metoda określania efektów ekonomicznych prowadzenia eksploatacji w filarze ochronnym*, Kraków 1968, s. 89 i nn.

Diametralnie odmienny przypadek występował wówczas, gdy niemożliwe było zaprojektowanie eksploatacji, przy największym nawet nakładzie kosztów, bowiem z teorii wpływów wynikało jednoznacznie, że spodziewane odkształcenia terenu są większe od dopuszczalnych. Instrukcja o wyznaczaniu filarów ochronnych dla obiektów, urządzeń i terenów w granicach obszarów górniczych¹³ zobowiązywała wówczas do wyznaczenia filaru ochronnego. Świadoma rezygnacja z niekiedy dużych ilości kopaliny rozwiązywała w zasadzie problem szkód górniczych na tych terenach.

Z dwóch kolidujących ze sobą praw podmiotowych preferowano zabezpieczenie interesów „użytkownika” nieruchomości na powierzchni. Na przedsiębiorstwie górniczym ciążył więc obowiązek zapobiegania szkodzie zgodnie z zasadą bezwzględnej minimalizacji szkód górniczych.

Obecnie praktyka wykazuje wiele niedociągnięć w tej dziedzinie. Mianowicie:

1) nie uwzględnia aktualnego poziomu teorii i praktyki dotyczącej prowadzenia robót górniczych pod obiektami. Praktyka ta wykazała, że dobierając odpowiednie systemy i metody eksploatacji można w zasadzie otrzymać obecnie dowolną wielkość odkształceń na powierzchni¹⁴;

2) nie przestrzega podstawowej zasady gospodarności, zgodnie z którą przedsięwzięcia gospodarcze winny być tak organizowane, by przy minimum nakładów osiągnąć maksymalne korzyści. Zaś kryterium minimalizacji szkód górniczych pociąga za sobą konieczność stosowania maksymalnie bezpiecznych (najdroższych) systemów eksploatacji;

3) nie uwzględnia zasad rachunku ekonomicznego, z którego wynika, że każde przedsięwzięcie gospodarcze należy w miarę możliwości analizować w ujęciu makroekonomicznym, tzn. określać powiązania i korzyści w skali możliwie najszerszej;

4) traktuje rachunek ekonomiczny wielkości szkód górniczych jako zmienną niezależną, tzn. taką, poprzez którą nie można wpływać na kształtowanie się ostatecznej wartości osiąganego zysku. Podważenie tego założenia stwarza możliwość spojrzenia na wybieranie złóż z filarów

¹³ Por. rozporządzenie Prezesa RM z 18 kwietnia 1963 r. w sprawie górniczych filarów ochronnych (Dz.U. nr 18, poz. 98). Por. również *Instrukcję o wyznaczeniu filarów ochronnych dla obiektów, urządzeń i terenów w granicach obszarów górniczych kopalni węgla kamiennego Zagłębia Górnośląskiego i Dolnośląskiego* (zarządzenie Ministra Górnictwa i Energetyki nr 19 z dnia 23 marca 1961 r.), [w:] M. Borecki, M. Chudek: *Mechanika górotworu...*, s. 404—408.

¹⁴ R. Bromowicz, W. Krawczyk: *Wartość złoża w filarze ochronnym*, „Rudy Żelaza” 1967, nr 5—6, s. 3 i nn.; Bromowicz, W. Krawczyk: *Bilans ekonomiczny podstawą oceny celowości eksploatacji filaru ochronnego*, „Rudy Żelaza” 1967, nr 11—12, s. 5 i nn.; W. Krawczyk: *Minimalizacja kosztów wybierania złóż w filarze ochronnym*, „Archiwum Górnictwa” 1968, z. 3, s. 309 i nn.

ochronnych jak na zjawisko gospodarcze, do którego odnoszą się zasady gospodarności i rachunku ekonomicznego¹⁵.

Problematyka szkód górniczych powstałych w czasie eksploatacji filarów ochronnych wysunęła się na pierwsze miejsce i — jak wynika ze sprawozdań Komisji ds. Ochrony Powierzchni przed Szkodami zamieszczanych regularnie w kwartalniku „Ochrona Terenów Górniczych” — stanowi główny temat działalności tej Komisji.

Gospodarcze znaczenie eksploatacji złóż uwięzionych w filarach ochronnych wynika z:

- dużych ilości zawartych w nich zasobów,
- bliskiego ich sąsiedztwa z głównymi wyrobiskami kopalni,
- małych nakładów inwestycyjnych do uruchomienia eksploatacji tych zasobów.

W związku z tym powstała konieczność sprecyzowania nowego kryterium jako podstawy decyzji dotyczącej celowości eksploatacji filaru ochronnego — jest nim rachunek ekonomiczny. Rachunek ekonomiczny daje odpowiedź na pytanie, czy wydobycie zasobów uwięzionych w filarze ochronnym jest przedsięwzięciem gospodarczo uzasadnionym. Potwierdza on celowość projektowanej eksploatacji albo wykazuje nierentowność tego przedsięwzięcia, co winno być równoznaczne z rezygnacją z realizacji projektu.

Wybieranie złoża z filaru według tego kryterium winno być rozpatrywane z powodu co najmniej trzech możliwych rozwiązań¹⁶, jak:

- 1) likwidacja obiektów na powierzchni i prowadzenie nieskrępowanej eksploatacji w filarze;
- 2) współistnienie obiektów na powierzchni i eksploatacja filaru ochronnego;
- 3) rezygnacja z eksploatacji filaru.

Przyjęcie nowego kryterium dopuszcza zatem możliwość likwidacji obiektów na powierzchni filaru, gdy optymalne odkształcenia terenu będą tak duże, że prowadziłyby do wyburzenia grupy obiektów¹⁷.

5. Rachunek ekonomiczny zaczyna funkcjonować dopiero wtedy, gdy szkodę można przewidzieć. A więc jakkolwiek nie spojrzeć na zagadnie-

¹⁵ A. Jankowska: *Rachunek ekonomiczny w początkowej fazie zagospodarowania złóż*, [w:] *Zeszyty naukowe AGH*, Kraków 1966, nr 92, s. 53 i nn.; L. Kantorowicz: *Rachunek ekonomiczny optymalnego wykorzystania zasobów*, Warszawa 1961.

¹⁶ W. Krawczyk: *Metoda określania efektów ekonomicznych...*, s. 30 i nn.

¹⁷ Pojawia się wtedy problem ustalenia wielkości, ekwiwalentu za te obiekty. Problem ten wykracza jednak poza ramy niniejszego artykułu, por. M. Byrska: *Głosa do orzeczenia Odwoławczej Komisji ds. Szkód Górniczych 1113/II/73*, [w:] *Przegląd prawa i administracji*, t. VII, Wrocław 1975, s. 271 i nn.

nie, nie można się oderwać od przyczynowości, której ustalenie — jak starałam się wykazać — następuje według tych samych zasad zarówno w przypadku prewencji, jak i kompensacji. Możliwość przewidywania szkody i zapobiegania jej uzyskujemy tylko dzięki znajomości zjawisk zachodzących w górotworze wskutek naruszenia jego równowagi.

Dopiero wtedy, gdy szkodę możemy przewidzieć, zestawiamy spodziewane zyski z przewidywanymi nakładami za przyszłe szkody i podejmujemy decyzję. Zgodnie z rachunkiem ekonomicznym powstaje jedynie problem zbilansowania zysków i strat.

Konkluzja wydaje się prosta: na przedsiębiorstwie górniczym ciąży obowiązek zapobiegania szkodzie większej niż szkoda „ekonomiczna”, której wyrządzenie naruszałoby zasady przedstawionego rachunku ekonomicznego.

Takie rozwiązanie harmonizuje z treścią obowiązujących przepisów prawa górniczego, zgodnie z którymi przedsiębiorstwo górnicze ma obowiązek podejmowania działania gospodarczo uzasadnionego.

Kryterium rachunku ekonomicznego wyznacza zatem ostrą granicę obowiązku nałożonego na przedsiębiorstwo górnicze, obowiązku zapobiegania szkodom.

Stosując takie kryterium z góry dopuszcza się możliwość powodowania szkód górniczych, jeżeli zbilansowanie zysków i strat jest dodatnie¹⁸. Czyli w tym zakresie realizacja prawa podmiotowego — prawa do wydobywania kopalin — okazuje się silniejsza od obowiązku zapobieżenia szkodzie. Okręgowy urząd górniczy zatwierdzając plan ruchu zakładu górniczego (por. art. 99 pr. gór.), konkretyzuje treść i zakres prawa podmiotowego (prawa do wydobywania kopalin). Pośrednio decyzja okręgowego urzędu górniczego rodzi zatem ten skutek, że wyłącza roszczenia prewencyjne.

Nie dotyczy to środków ochrony przed grożącą „nieekonomiczną” szkodą. Zagrożonemu przysługuje zatem roszczenie o zapobieganie takiej szkodzie.

---

¹⁷ W literaturze można się spotkać z poglądem, iż przedsiębiorstwu górniczemu przysługuje prawo do wyrządzenia każdej szkody górniczej.

Малгожата Бырска

ВЛИЯНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРЕДПОСЫЛОК НА ОБЛАСТЬ ПРЕВЕНТИВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ГОРНОПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

С о д е р ж а н и е

В статье рассмотрены два вопроса, связанные с проблематикой превенции.

Первый касается принципов установления причинной связи в области предотвращения повреждений, возникших в результате ведения горных работ. Методика установления причинной связи такая же самая, как и в случае предусмотрения деформации местности, как и в случае проверки принятых показателей уже после появления повреждения. В обоих вариантах используем для описания сложных явлений механики горообразования понятия теории вероятности и математической статистики, представляя только приблизительный, вероятный ход событий.

Второй вопрос касается проблематики коллизии между предметным правом, которое имеет горнопромышленное предприятие (правом добычи ископаемых), и вытекающей из постановлений горного права обязанностью предотвращения повреждений, возникших в результате горных работ. В статье предложено использовать для этой цели критерий экономического расчета, который решал бы о допустимости возникновения горных повреждений. Экономический расчет дает ответ на вопрос, является ли добыча ископаемых предприятием экономически обоснованным, подтверждает целесообразность проектируемой эксплуатации или же показывает нерентабельность такого предприятия, что должно быть равнозначно с отказом от реализации проекта.